

1.6. Psixologiyada psixoanalizning o‘rni ahamiyatligi

Psixologiyada har bir metodika natijasi analiz qilinadi. Aniqlangan natijalarga psixoanaliz natijasi to‘g‘ridan to‘g‘ri ko‘rsatilmasada, silliq tarzda tushunchalar berishi shart. Psixoanaliz tartibi, ko‘rinish, olib borish bosqichlari haqida mijoz ma‘lumotga ega bo‘lishi lozim. Psixologlar shaxsning holatiga qarab psixoanalizni tanlaydi va unga taqdim etadi. Shaxs o‘zini psixoanaliz qilishi jarayonlarida ham o‘zining savollariga javob topa boshlaydi. Psixoanaliz matnli, rasmlil, jadval shaklida taqdim etilishi mumkin. Psixoanalizlar shuni ko‘rsatdiki, kishilar begona bo‘lishsa ham ko‘cha kuyda bir-biriga tabassum qilishadi. Aholi ko‘p shaharlarda va kichik shaharchalarda bu harakat qanchalik bir-biridan farq qiladi. Kim ko‘proq kuladi ayollarmi erkaklarmi? Yoshlarmi yoki keksalarmi? E‘tiborni tortadigan ba‘zi holatlar ham bor. Masalan ba‘zilar kuchli iztirobda bo‘lishadi. Capgiroz sindromiga chalinganlar o‘z yaqinlarini ko‘rishganda ular o‘zlarini boshqa odam qilib ko‘rsatganliklariga ishonishadi. Catarel sindromiga chalinganlar vafot etadi. Psixologiya amaliyotida noyob iqtidor egalari imkoniyatlari cheklanganlar yoki hayot tarzi odatdagidek shaxslar ham uchraydi. Kasallik tarixida bir kishi tanlanadi va tibbiy kuzatiladi, kasallik tarixi qimmatli bo‘lishi mumkin lekin kuzatiluvchi bu shaxs va shunga o‘xshash shaxs 1 marotaba kuzatiladi. Qolgan kuzatiluvchilar shu odamni imtihon qilishadi. Biz haqiqiy mehr-shavqatli tekshiruvchi yoki muhim qismlarni bo‘rttirib yoki tushunmay imtihon qilyapmizmi tekshirib ko‘rishadi. Yaxshisi tadqiqotlarni ehtiyotkorlik bilan talqin qilishimiz kerak. (*Djeyms K 27 bet*) Tadqiqotda xalq muayyan e‘tiqod nuqtai nazarda savol javob asosida bajariladi nima bo‘lishidan qat’iy nazar, kasbi, mansabi hattoki qo‘shnilar o‘rtasida ham so‘rovlar bo‘ladi. Siz ham tadqiqot natijalarini tez-tez o‘qib tushunishingiz kerak bo‘ladi.

Masalan: Tasodifiy yoki aynan tayinlangan vakilga har qanday tadqiqot so‘rovlari muhim ahamiyatga ega. 1936-yilda *Lierary Digest* Amerika Qo‘shma Shtatlari prezidentligi uchun nomzod qo‘yiladi 10

million ovoz yuboriladi 2 million ovoz bilan 57 % ustunlik bilan Alfred London afzal topiladi.

O'sha yili Franklin Ruzvelt demokratik nomzodi mag'lubiyatga uchraydi. Nima uchun? Muammo Diggest kitobi va avtomobil ro'yxatlaridan nomlarni tanlab oladi. Shunday qilib Mark uzoq vaqt tadqiqot olib boradi. 1936-yili depressiyaga tushgan kambag'al bir necha kishilar bilan ishlar olib boradilar (ko'proq demokratlar so'roqqa tutilgan). Psixologiya bu kabi savolnomalar, psixoanalizlar jamoa fikrini, ijtimoiy ong tuzilishini va muhitni, shaxslararo munosabatlarni o'rganishda va ularni psixologik tahlil qilishda juda ahamiyatlidir.

Hozirgi zamon psixologiyasida fanning qanchalik qadimiyligiga qaramay qator hal qilinishi zarur muammolar, turli oqimlar va olimlar tomonidan ilgari surilayotgan taxminiy farazlar mavjuddir.

Ba'zan bir-birini to'ldiradigan yoki birini ikkinchisi inkor etadigan kontseptsiyalar va nazariyalar ham bor. Bu singari turli muammo va qarashlarni to'g'ri anglab etish hozirgi zamon psixologiyasining asosiy prinsiplariga suyangan holda ilmiy tadqiqotlar olib borilishiga bog'liq hal qilinadi. Psixologiya fanini muayyan sohalarga bo'lishda aniq, yaqqol faoliyatning psixologik tomoni, insonning jamiyatga nisbatan psixologik munosabati, taraqqiyotining psixologik jabhasi asos qilib olingan.

Asosiy tayanch tushunchalar.

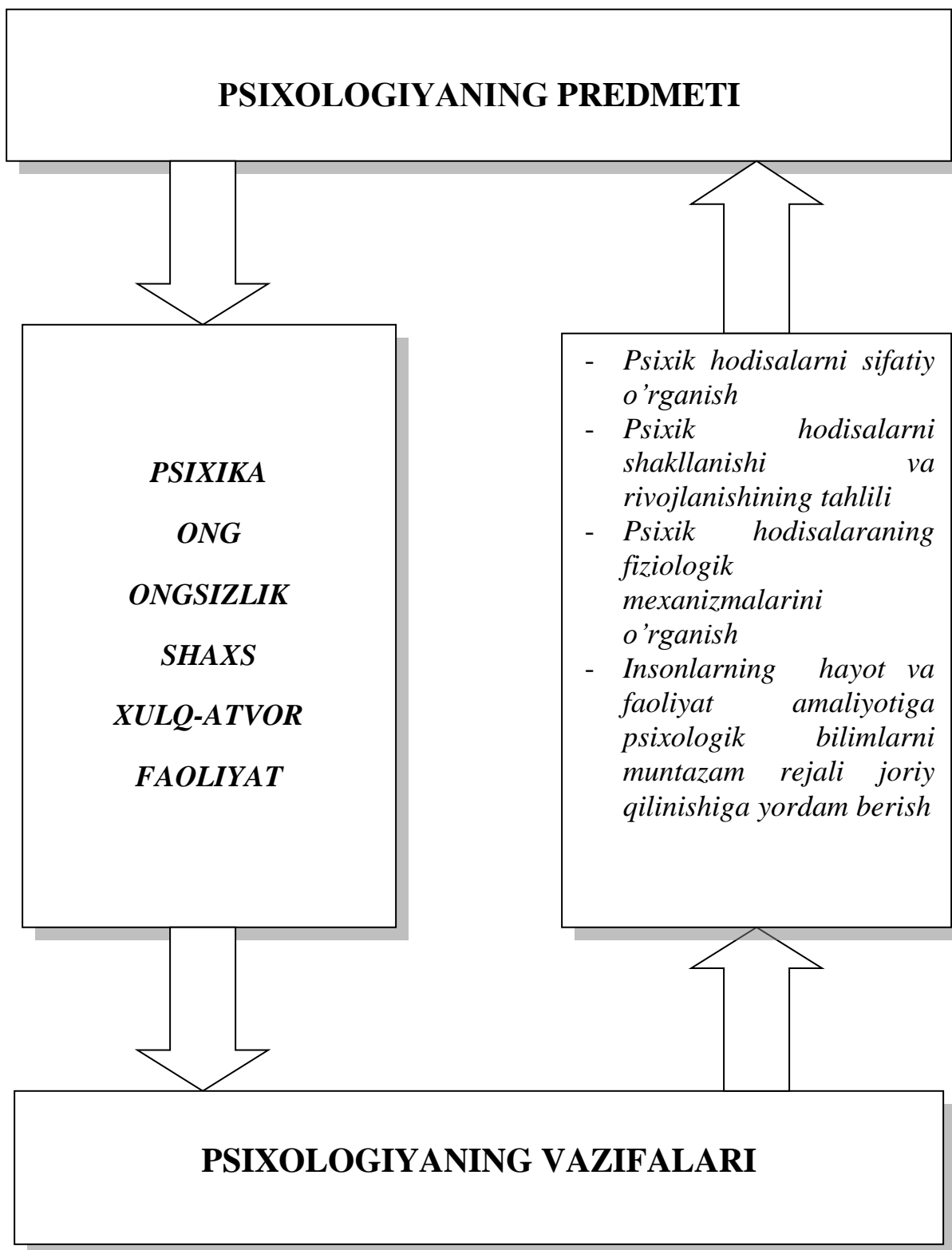
Inson omili, ilmiy psixologiya, inson ruhiy dunyosi, psixika, psixik hodisalar, psixik xolatlar, psixik jarayonlar, psixik xususiyatlar, eksperimental psixologiya, kognitivizm, bixeviorizm, neobixeviorizm, geshtaltpsixologiya, interaktsionizm, gumanistik psixologiya, freydizm, neofreydizm.

O'z-o'zini tekshirish uchun savollar.

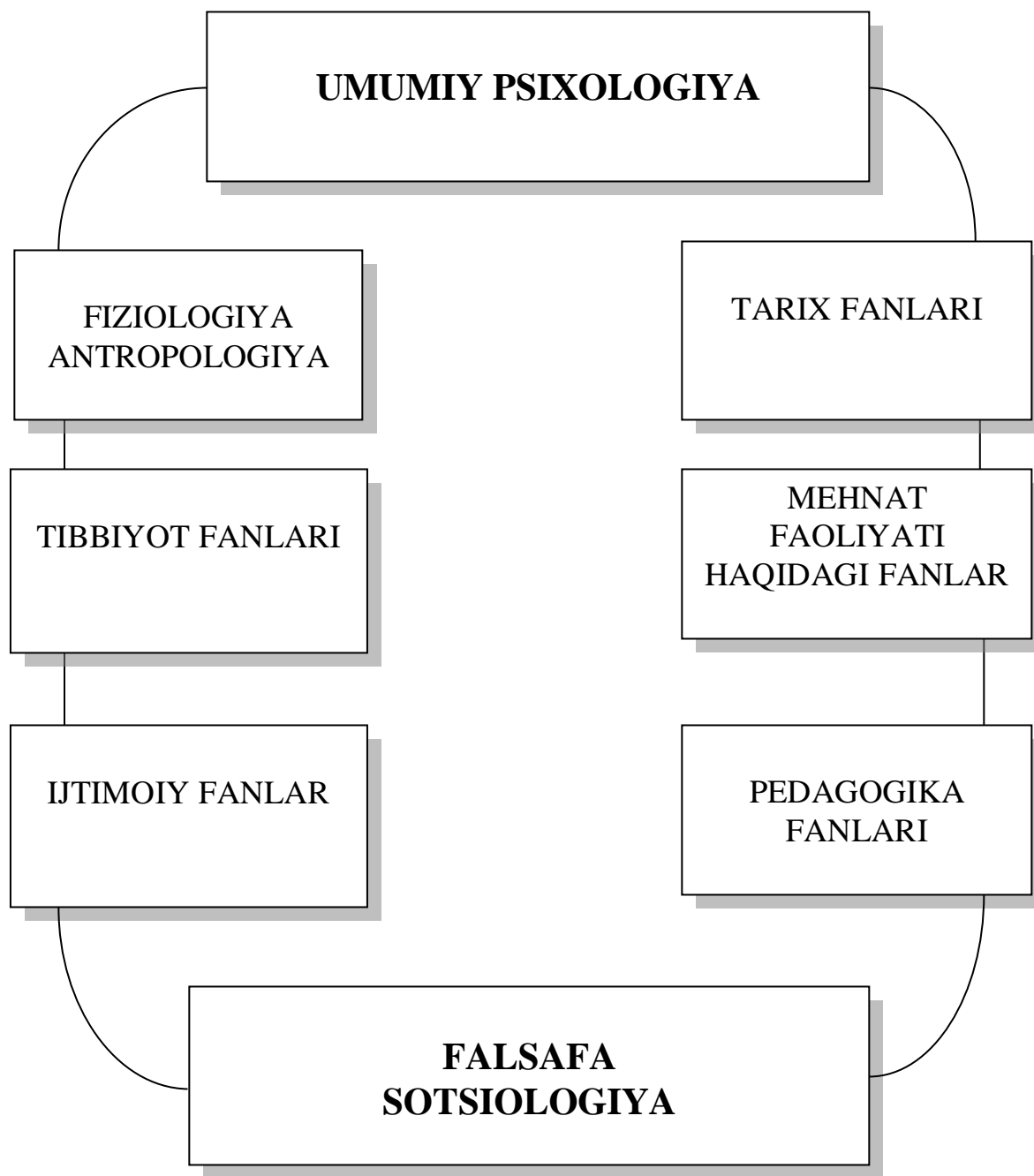
1. Psixologiya so'zi qanday ma'noni anglatadi?
2. Psixologiya predmeti nimadan iborat?

3. Psixika deganda nimani tushunasiz?
4. Ilmiy psixologiya nimani anglatadi?
5. Psixologiyaning o'rganadigan obyektini tushuntirib bering.
6. Psixik hodisalar haqida qanday ma'lumotlarga egasiz?
7. Psixik holatlarga nimalarni kiritish mumkin?
8. Psixik jarayonlar nimalarni o'z ichiga oladi?
9. Psixik xususiyatlar tushunchasini ta'riflab bering.
10. Psixologiya tarixi haqida qanday tushunchaga egasiz?
11. Psixologiyaning fan sifatida shakllanishida qanday asosiy bosqichlarga ajratish mumkin?
12. Vilhelm Vundtning psixologiya faniga qo'shgan hissasi haqida ma'lumot bering.
13. Psixologiyaning tarmoqlari haqida nimalarni bilasiz? Ularga ta'rif bering.
14. Zamonaviy psixologiya fanining asosiy sohalarini sanab o'ting.
15. Hozirgi zamon psixologiya fanining asosiy yo'nalishlari haqida ma'lumot bering.

Psixologiya fanining predmeti va vazifalari

Psixologiyani ilmiy bilimlarning boshqa sohalari bilan aloqasi

Psixologiyani fan sifatida o'ziga xos xususiyatlari

PSIXOLOGIYA

O'ziga xos xususiyatlar

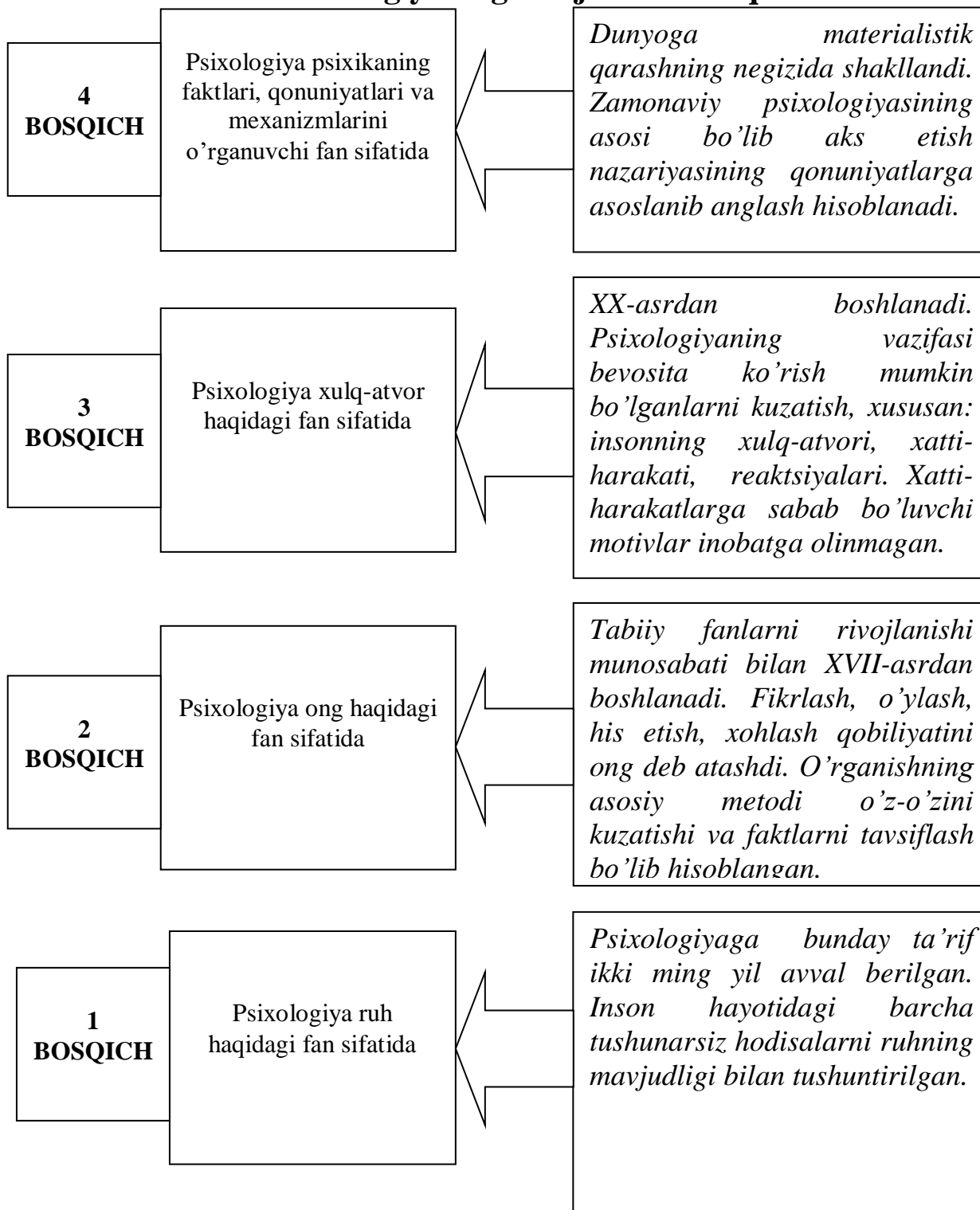
O'ziga xos xususiyatlar

1. **Psixologiya** - insonga ma'lum bo'lgan eng murakkab hodisalar haqidagi fan.
2. **Psixologiyada** bilishning obykti va subyekti qandaydir quyilishi tufayli, u alohida o'rinni egallaydi.
3. **Psixologiyaning** o'ziga xos xususiyati, uning noyob amaliy natijalarini o'z ichiga olishidan iborat.
4. **Psixologiya** - eng istiqbolli fanlardan biridir.

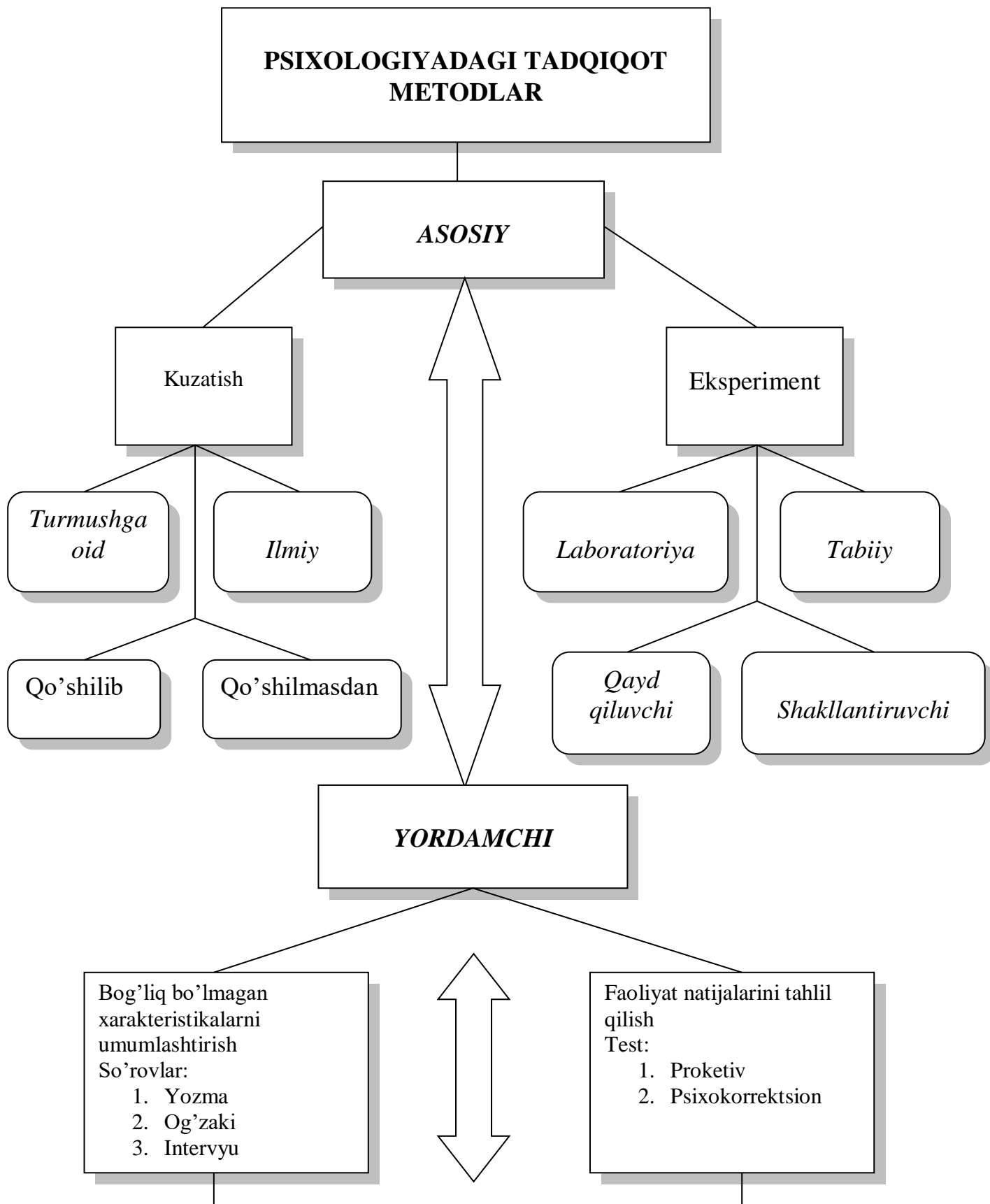
O'ziga xos xususiyatlar

PSIXOLOGIYA

Psixologiyaning rivojlanish bosqichlari

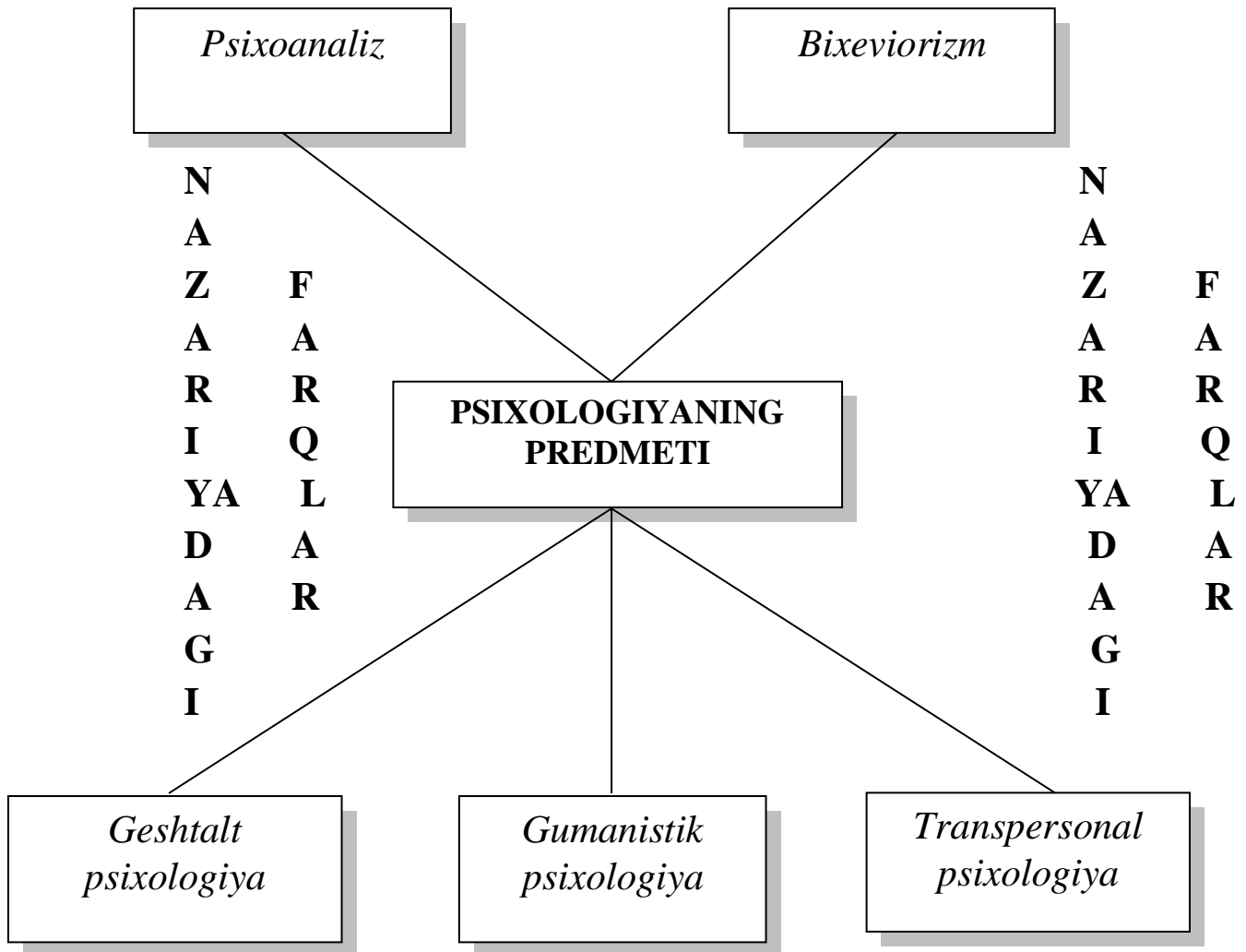

Psixologiya fanining metodlari

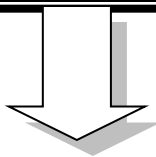

Psixologiyaning asosiy yoʻnalishlari

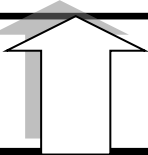

PSIXOLOGIYANING SOHALARI

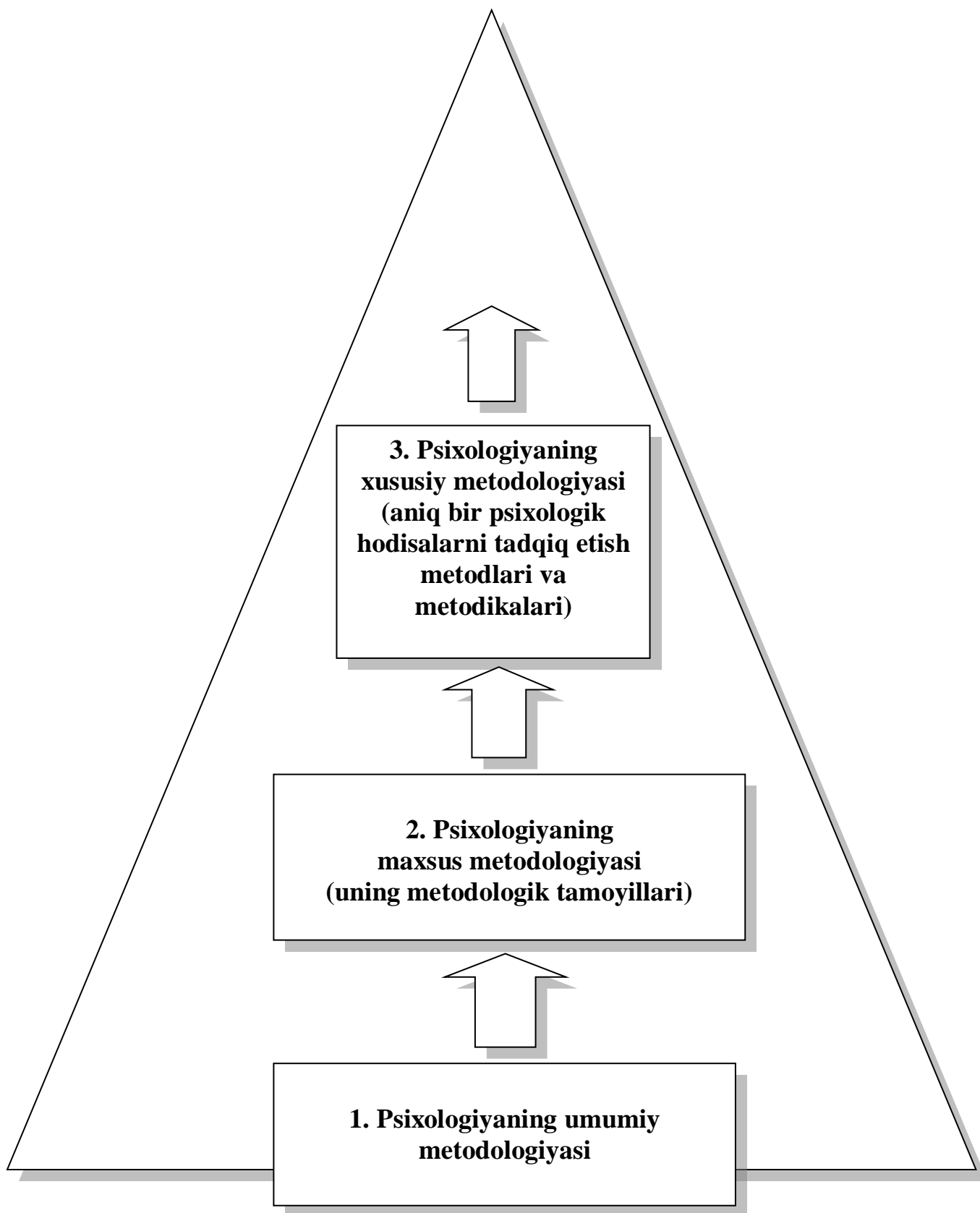

Psixologiyada metodologiya tushunchasi

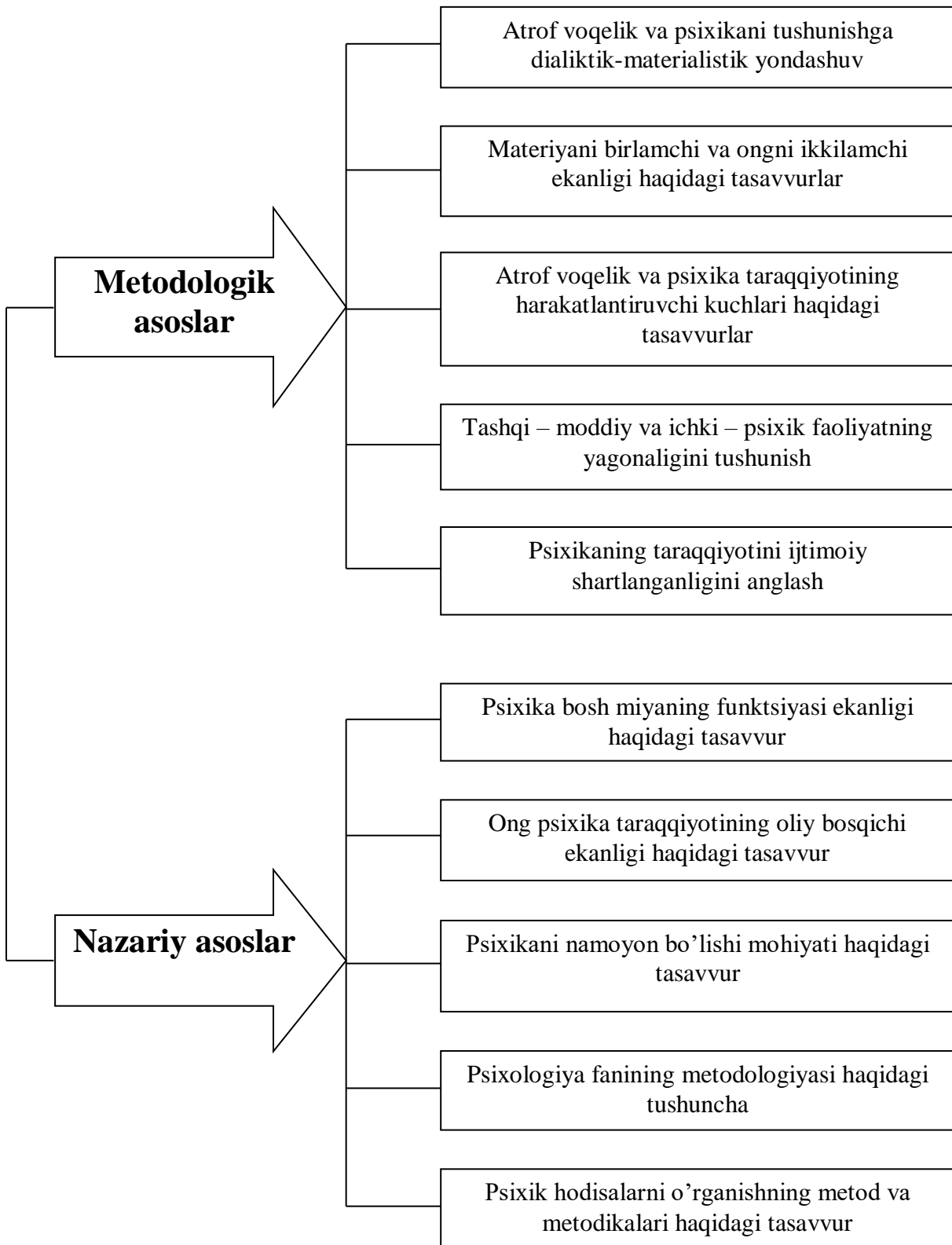
Umumiy psixologiya
Ijtimoiy psixologiya
Zoopsixologiya
Pedagogik psixologiya
Yosh davrlari psixologiyasi
Muhandislik psixologiyasi
San'at psixologiyasi
Kosmos psixologiyasi
Yuridik psixologiya
Xarbiy psixologiya
Tibbiyot psixologiyasi
Patopsixologiya
Parapsixologiya

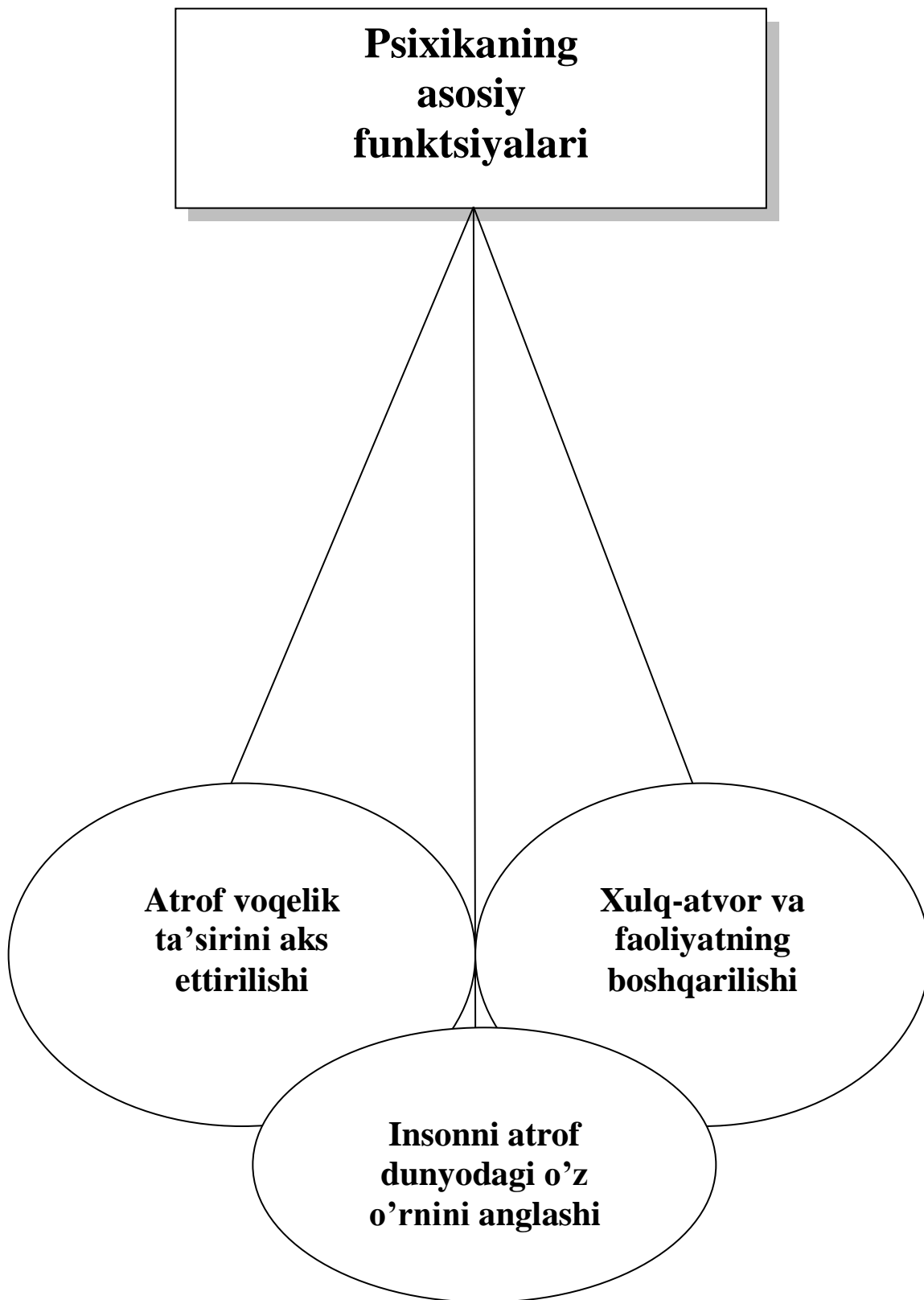
PSIXOLOGIYANING SOHALARI

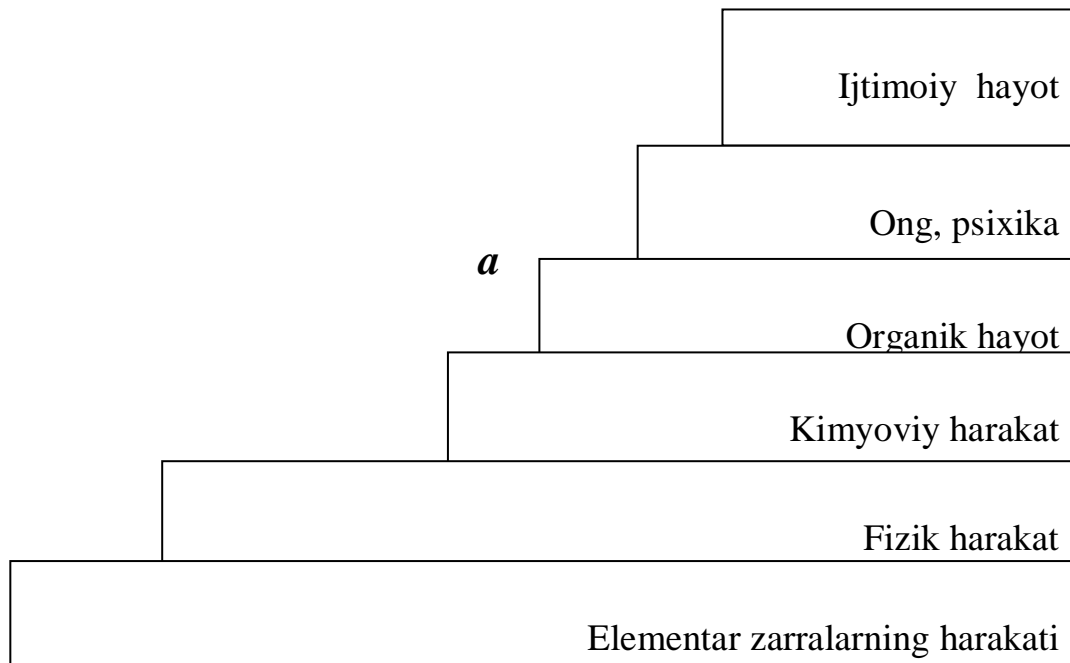
Psixologiyaning metodologik va nazariy asoslari

Psixikaning asosiy funksiyalari

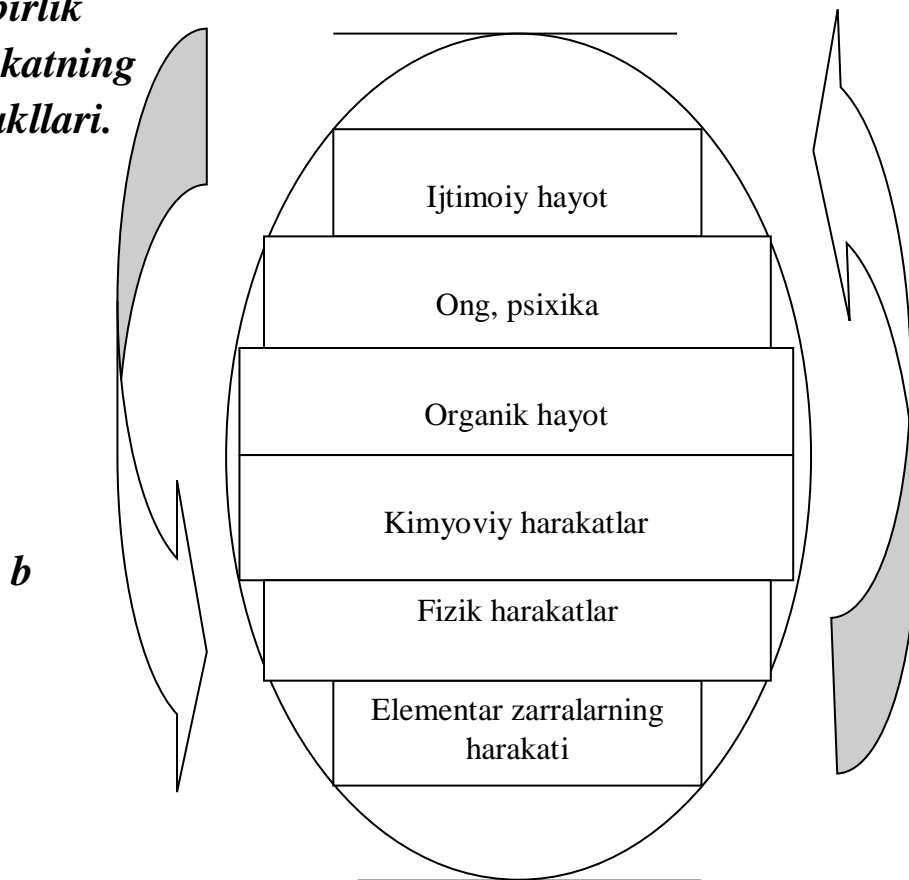

Materiyaning turli shakllarining o'zaro aloqasi

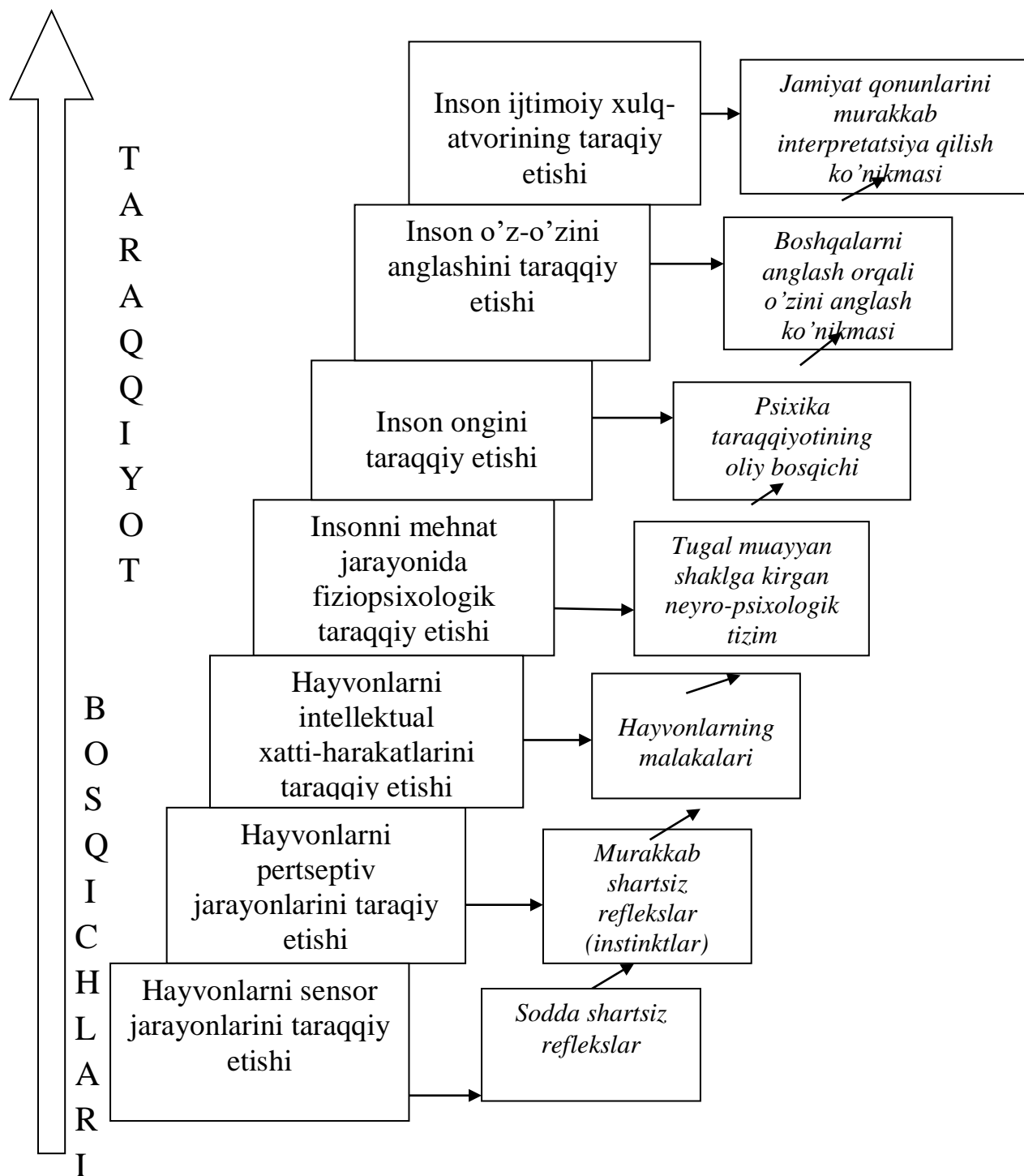

***a** – harakatning oliy shakllarini quyi shakllaridan miqdoriy o'zgarishlarni yangi sifatiy o'zgarishlarga o'tishi orqali kelib ketishi.*

***b** – murakkab birlik sifatidagi harakatning oliy va quyi shakllari.*

Psixika va ongning tarixiy taraqqiyoti

Psixologiyaning tabiiy-ilmiy asoslari

Tabiiy-ilmiy asoslar

Psixologiyani boshqa tabiiy-ilmiy fanlar bilan o'zaro aloqalari haqidagi bilim

Inson nerv tizimining strukturasi va o'ziga xos faoliyati haqidagi tasavvur

Inson nerv tizimi va psixikaning o'zaro aloqasi haqidagi tasavvur

Inson oliy nerv faoliyati qonuniyatlarini bilish va uni inobatga olish

Bosh miya reflekslarini to'g'ri anglab etish

Oliy nerv faoliyati psixologisi va fiziologiyasining asosiy aloqasi va o'zaro ta'siri

PSIXOLOGIYA

Psixik jarayonlarning nerv mexanizmlarini ochish

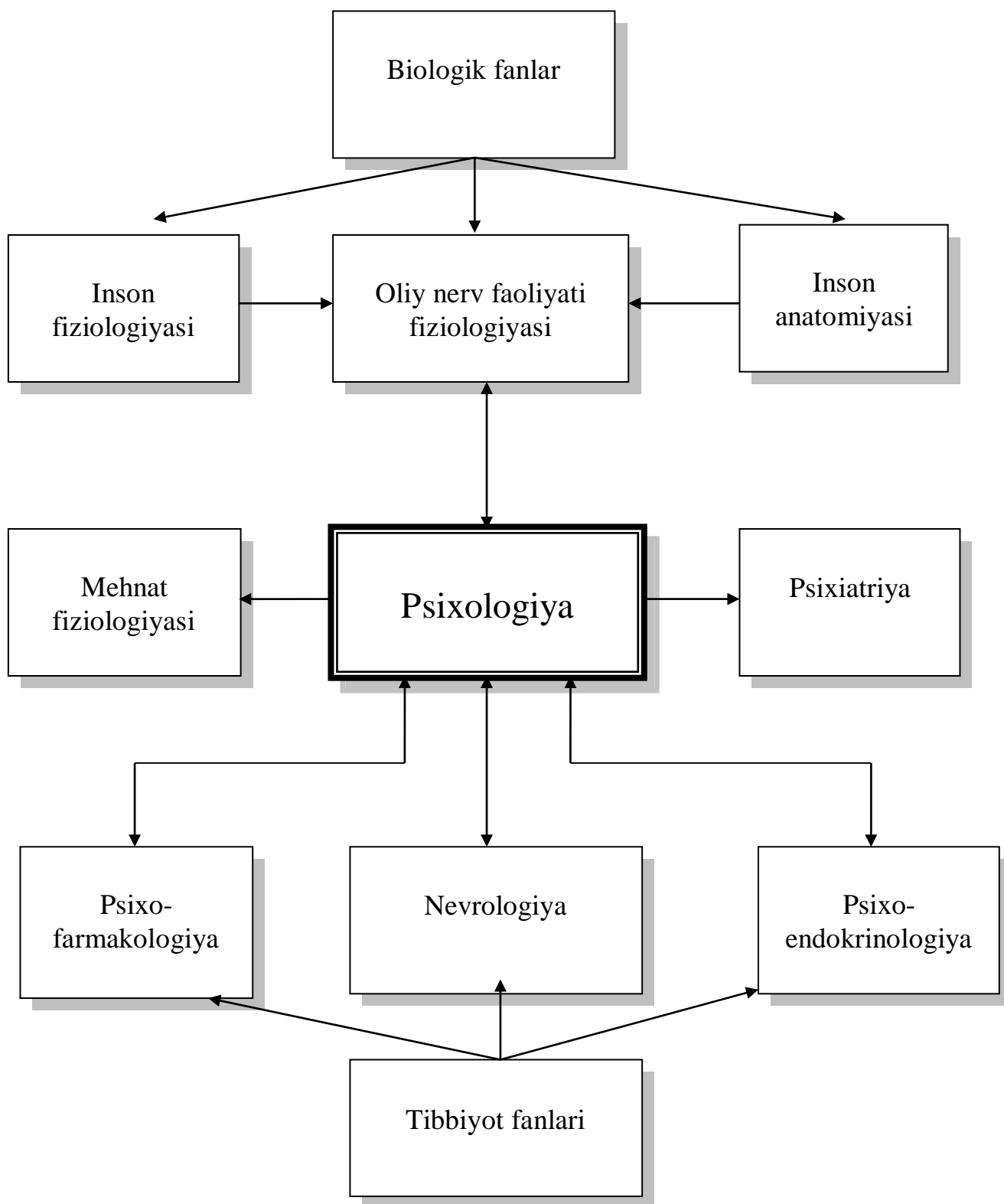
Psixologiyadagi fiziologik metodlari va oliy nerv faoliyati fiziologiyasining psixofiziologik metodlaridan foydalanish

Oliy nerv faoliyati fiziologiyasidagi gipotezalar va tushuntirib beruvchi sxemalarni qurish uchun psixologiyadan foydalanish (va aksincha)

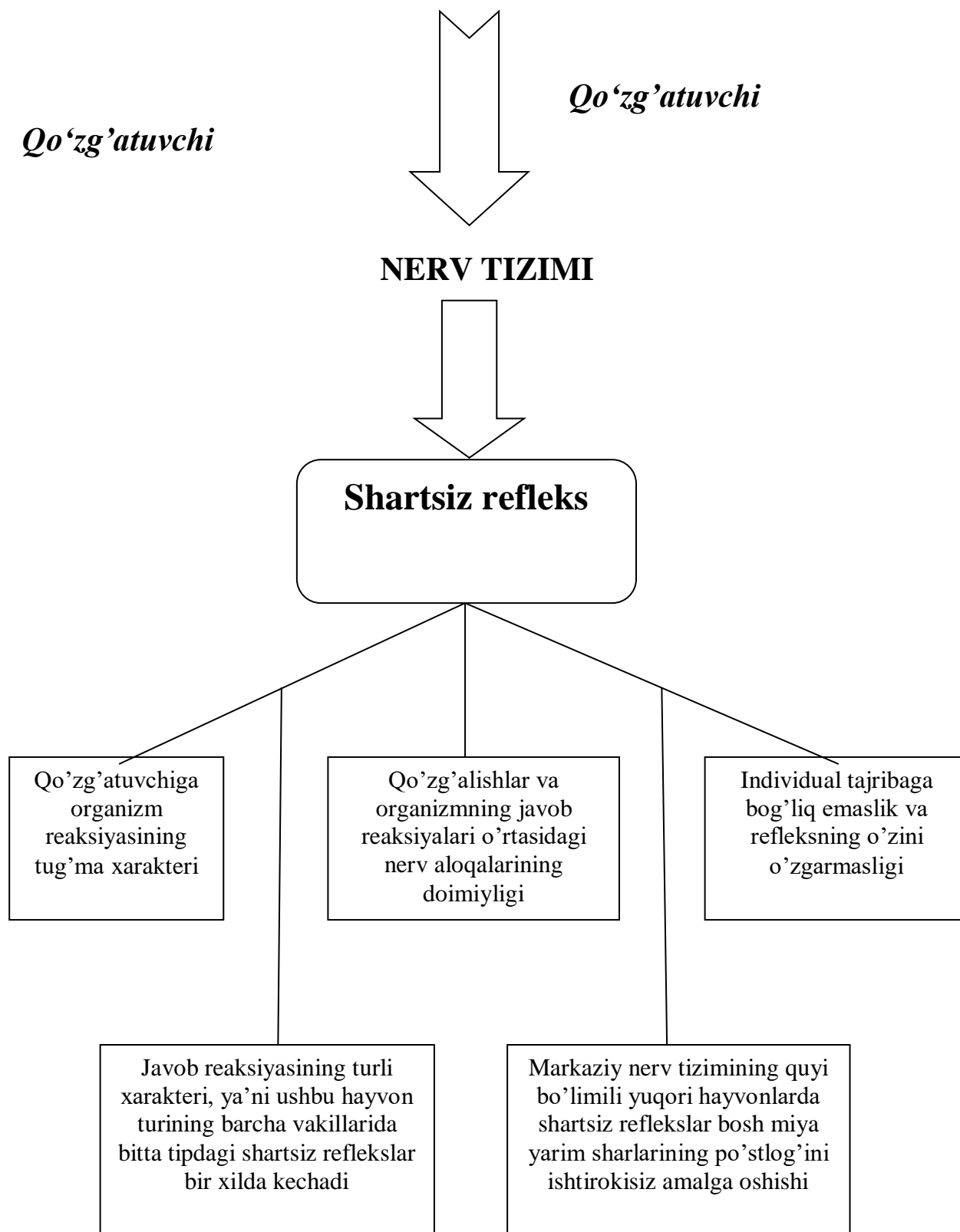
Bir qator nazariy va amaliy vazifalarni hal etishda birgalikda ishtirok etishi (faoliyatning psixofiziologik muammolari; o'rgatish-o'qitish nazariyasi va boshqalar)

Psixologiyani tabiiy-ilmiy fanlar bilan aloqasi

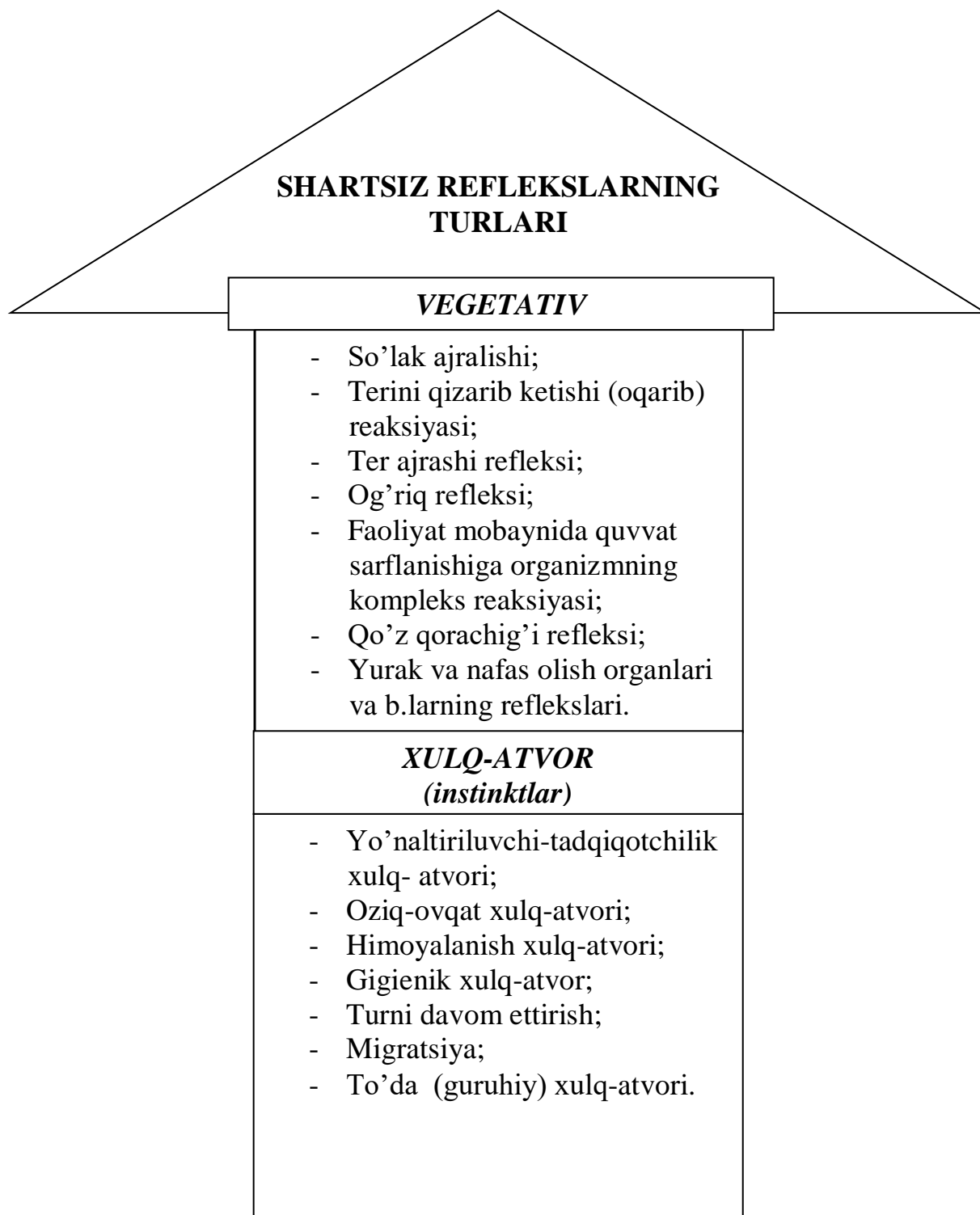

Shartsiz reflekslarning o'ziga xos xususiyatlari

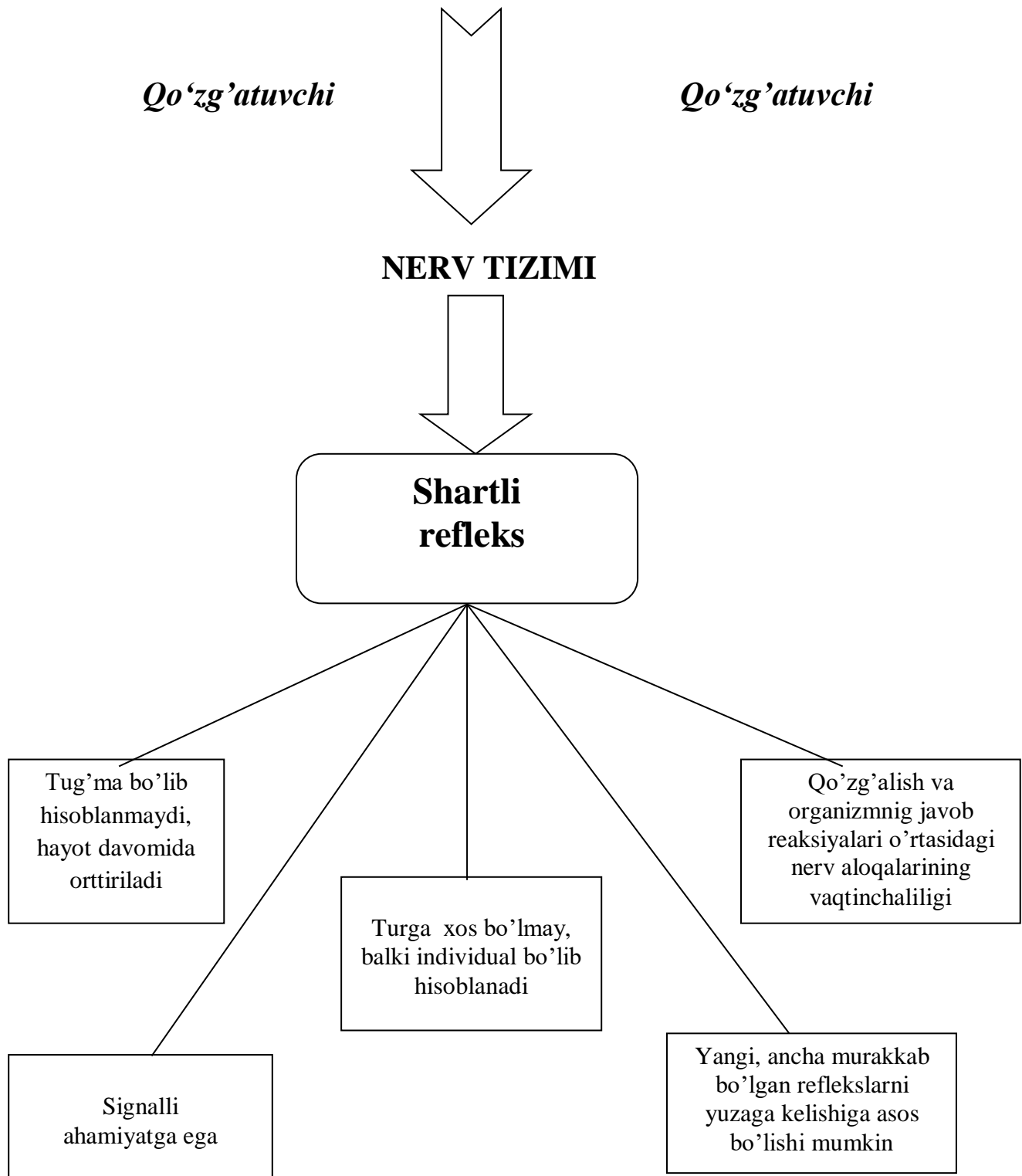

O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

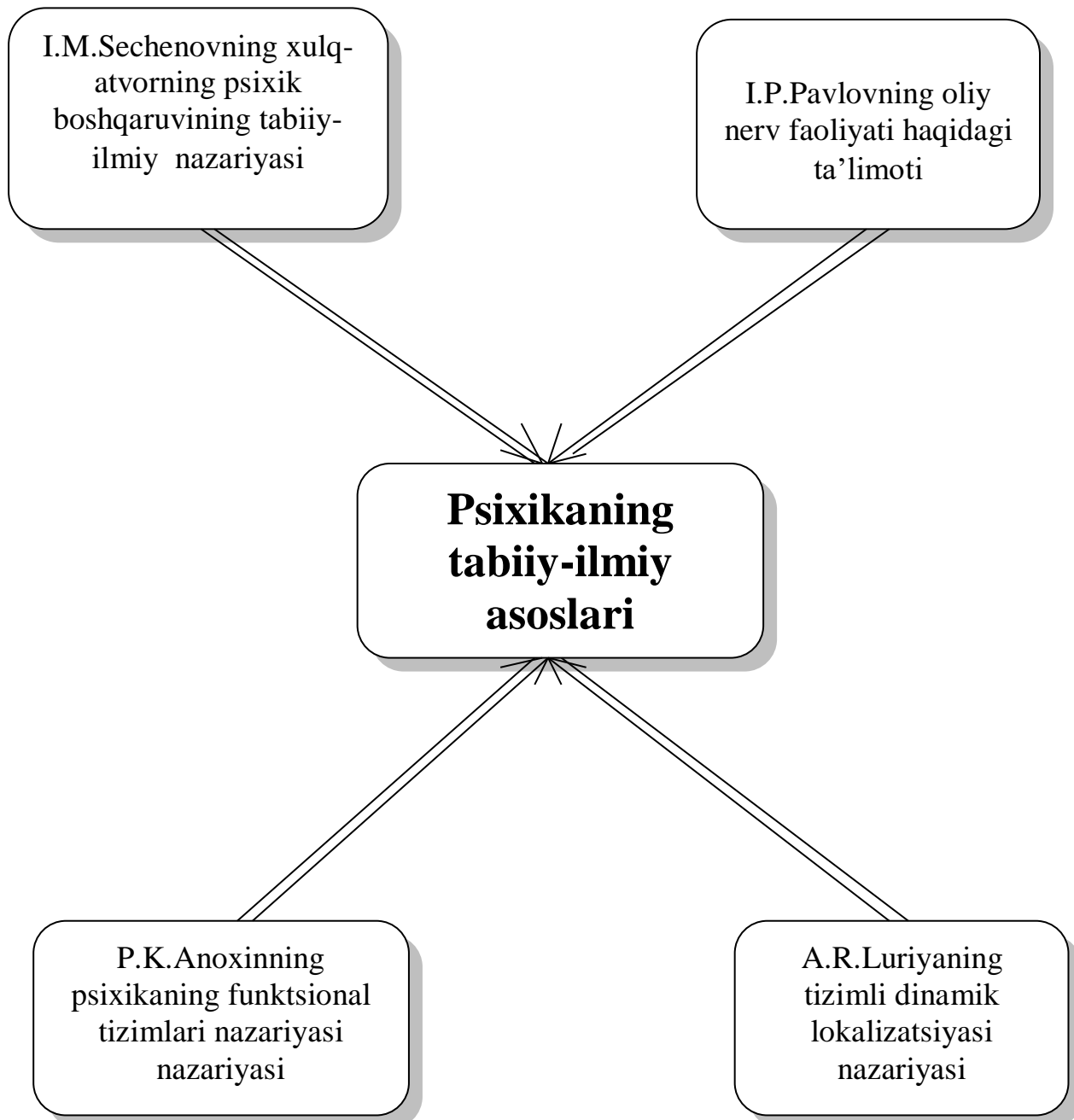
Shartsiz reflekslarning turlari

Shartli reflekslarning o'ziga xos xususiyatlari

Psixolog-olimlarining nazariyalarida psixikaning tabiiy-ilmiy asoslari

Psixikani funksional tizimlarining mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari

